

Dit verhaal van freelance journalist **Eveline Praal** is gebaseerd op een langer verhaal in het studentenblad *Virtus Nitor*

Anjet van Dijken spreekt op 2 juli (20.00 uur) op het webinar (online seminar) *Brussen; jong geleerd, oud gedaan?!* Aanmelden via Mantelzorgwebinar.nl

Op www.brussenboek.nl staan twee documentaires met Anjet van Dijken en haar broer. *Broers- en zussenboek*, uitg. Lannoo, € 19,99

Anjet van Dijken en Jalbert van Dijken op het huwelijk van Anjet (2011)

Een unieke kans om Hamas te vermorzelen

Hamas Honderdduizenden Palestijnen wordt ingepeperd dat drie jonge Israëliërs zijn ontvoerd. Dat gaat niet werken, denkt **Carolien Roelants**

Om elk misverstand te voorkomen, want die ontstaan gemakkelijk in deze materie: ik veroordeel de ontvoering van drie Israëlische jongens die tien dagen geleden op de Westelijke Jordaanoever verdwenen. Maar intussen zie ik dat de Israëlische regering de ontvoering meteen heeft aangegrepen om Hamas te vernietigen en het nieuwe Palestijnse eenheidskabinet op te blazen. Natuurlijk wil ze de jongens vrij hebben, maar hun vermissing biedt duidelijk ook een niet te versmaden kans. De regering-Netanyahu was absoluut

razend toen begin deze maand eerst president Abbas' Fatah-partij een „terreureenkabinet“ met Hamas vormde, en de VS en Europa vervolgens meedeelden dat ze er wel mee zouden samenwerken. Voor wie dit niet heeft gevolgd: hun argument was dat het nieuwe bestuur bestaat uit technocraten die geen directe relatie met Fatah en met name Hamas hebben. Want Hamas staat ook op de Amerikaanse en Europese terreurlijsten. Maar op de achtergrond zal ook wel meespelen, denk ik tenminste, dat veel leiders een beetje genoeg hebben van Netanyahu, die niet

Het lijkt me geen wilde conclusie dat je op termijn met dergelijke middelen alleen nieuwe ontvoeringen losmaakt

maximaal heeft meegewerkt aan de slukte vredesbemiddeling van John Kerry. Dus belde Netanyahu direct Kerry op om hem in te pepen dat de ontvoering „het verwoestende gevolg“ was van het nieuwe eenheidskabinet. President Abbas werd meegedeeld hij geen regering kon hebben die wordt gesteund „door de ontvoerders van kinderen en de moordenaars van onschuldigen“. Hamas was verantwoordelijk, had Israël onmiddellijk bepaald (ik denk altijd dat je eerst even moet rondkijken en zo, maar ja, ik ben geen expert natuurlijk). Hamas zelf ontkende het maar voegde daaraan toe, chique als het vaak is, de ontvoering toe te juichen. Tegelijkertijd begonnen de autoriteiten Hamas in het gebied te ontmantelen. De voorlopige inventaris zijn opgepakt, van wie 240 van Hamas. Media en liefdadigheidsorganisaties van Hamas zijn gesloten. Twee jonge Palestijnen zijn gedood.

Duizenden huizen zijn doorzocht, waarvan honderden „licht“ zijn beschadigd, aldus het leger; ik weet niet hoe de bewoners zelf die nachtelijke invallen omschrijven. In een soort collectieve bestraffing zijn de grensovergangen naar Jordanië en naar de Gazastrook gesloten. Hebron (200.000 inwoners), waar de jongens verdwenen, is zo goed als van de buitenwereld afgegrensd. Etcetera. Werkt het? Hamas zit in de tang. Abbas kan geen kant uit; de eenheidsregering wankelt. Maar het lijkt me geen wilde conclusie dat je op termijn met dergelijke middelen alleen nieuwe ontvoeringen losmaakt. Of nieuwe intifadahs. Nog even dit. De Israëlische regering beschuldigt de Palestijnen vaak van haat zaaien. Gebeurt zeker. Maar wat te denken van de Israëlische Facebookpagina die oproept „elk uur“ een „terrorist“ (=Palestijn) te doden tot de drie jongens terug zijn? 16.000 likes.

Carolien Roelants is Midden-Oostenexpert

Hulp vragen is het beste wat je kunt doen

Gehandicapte broer of zus Hoe is het om een zorgintensief broertje of zusje te hebben? **Anjet van Dijken** cijferde zichzelf weg om haar ouders niet te belasten. Nu geeft zij een webinar.

EVELINE PRAAL

Ingmar Vriesema, redacteur bij deze krant en auteur van *Het beroemde broer & zus boek*, introduceerde het woord brus als samentrekking van broer en zus. Maar die term is al bezet. Jeugdhulpverleners en pedagogen gebruiken 'brus' als ze het hebben over de broer of zus van een zorgintensief kind, een kind met bijvoorbeeld een handicap, chronische ziekte of psychische stoornis. Bovengenoemde betekenis van het woord 'brus' is nauwelijks of niet bekend. Daarom schreef Anjet van Dijken (37) het *Broers- en zussenboek*, een boek vol verhalen van jonge en oude brussen die vertellen hoe het is om een zorgintensieve broer of zus te hebben.

Opgroeien als brus

Anjet van Dijken (37) is zelf een brus. Haar broer Jalbert (41) is blind, heeft een vorm van autisme en een verstandelijke beperking. Hoewel hij op zijn zesde naar een instelling verhuisde, werd het gezinsleven grotendeels door hem bepaald. „Door de week leek het of ik enig kind was, maar in het weekend draaide alles om mijn broer“, vertelt Anjet. „Ik vond het niet erg, want ik wist niet beter. Aandacht heb ik nooit gemist en ik kon ook goed praten met mijn ouders. Toch voelde ik me altijd alleen, want mijn diepste gedachten en gevoelens hield ik voor mezelf. Zoals die keer dat we op school leerden dat in de Tweede Wereldoorlog mensen werden afgevoerd vanwege hun handicap. Ik dacht: als er nu oorlog uitbreekt, nemen

ze Jalbert mee. Met dat soort dingen wilde ik mijn ouders niet belasten. Wat konden ze ermee? Ze hadden het al moeilijk genoeg.“

Opeens was ik wees

Alsof het allemaal niet ingewikkeld genoeg lag, overleed haar moeder bij een auto-ongeluk toen Anjet nog op de middelbare school zat. Drie jaar later overleed ook haar vader aan een onopgemerkt aneurysma. Een loodzware dobber voor de 19-jarige Anjet, die niet was begonnen aan een rechtenstudie in Leiden en lid was geworden van studentenvereniging Minerva. „Mijn vader vond het juist fantastisch om te zien dat ik mijn eigen leven aan het opbouwen was, dat ik weer gelukkig begon te worden. Het was dan ook extra wrang dat hij op dat moment overleed. Zijn begrafenis ging in een roes van verdriet aan me voorbij, maar één ding weet ik nog goed: al mijn nieuwe vrienden van de vereniging waren aanwezig. Ze waren speciaal gekomen om mij te steunen en dat deed me heel veel. Ik besloot dat ik me niet nog een keer klein zou laten krijgen. 'Mijn leven is nu, en ik ga eruit halen wat erin zit', dacht ik.“

Niet meer alleen

En dus borrelde Anjet tot in de late uurtjes en zorgde ze ook dat ze genoeg studiepunten scoorde. Maar met de dood van haar ouders moest ze dat zien te combineren met andere, volwassen verantwoordelijkheden, zoals het beheer van de financiën en de zorg om haar broer Jalbert. Problemen die in schril contrast stonden met de dagelijkse perikelen van haar leeftijdgenootjes die niet op eigen benen leerden staan. Toch ging

Ze waren speciaal gekomen om mij te steunen en dat deed me heel veel

er voor Anjet een wereld open. „Ik woonde in een groot studentenhuis, en dus kwam het geregeld voor dat een huisgenootje haar hart bij me begon uit te storten, maar halverwege ophield en beschaamd zei: 'Oh, maar jij hebt natuurlijk je ouders verloren, dus dan zit je niet te wachten op mijn verhaal over een stom gebroken hart'. Maar dat wilde ik juist wel! Juist door dat soort openheid realiseerde ik me dat iedereen zijn eigen problemen heeft. Het klinkt misschien gek, maar ik had daarvoor altijd gedacht dat iedereen een perfect leven had, behalve ik. Toen ik begreep dat die aanname niet klopte, was ik eindelijk niet meer alleen.“

De grootste deugd is een valkuil

„De handicap van mijn broer is bepalend geweest voor wie ik ben geworden dan de dood van mijn ouders. De invloed is subtiele, want ik leef er al mee sinds mijn geboorte. De reactie van mensen om je heen is ook heel anders. Dat je boos of verdrietig bent als je ouders doodgaan, dat begrijpt iedereen, maar zeggen dat de handicap van je broer of zus soms best lastig is, dat zeg je niet. Waarom we er zelf niet over beginnen? Allereerst omdat je simpelweg houdt van je broer of zus zoals hij of zij is. Een tweede factor is dat brussen de neiging hebben zichzelf weg te cijferen. Ook is er loyaliteit naar je ouders: je ziet ook wel dat zij hun uiterste best doen en je wilt ze niet afvallen door te klagen. De reden dat ik de eerste ben in Nederland die een boek heeft durven schrijven over brussen, zou best eens te maken kunnen hebben met het feit dat mijn ouders er niet meer zijn.“

Herkenning

In het *Broers- en zussenboek* vertellen brussen wat ze samen met hun broer of zus doen. Zo maakt Anjet regelmatig treinreizen met Jalbert. „In mijn studententijd zocht ik mijn broer braaf iedere twee weken op om met hem te trainen. Dat vindt hij het mooiste wat er is, maar zelf beleefde ik er totaal geen plezier aan. Ik worstelde met zijn plek in mijn leven. Hem zo centraal stellen in mijn leven als mijn ouders hadden gedaan, dat kon ik niet. Maar hoe dan wel? „Er waren dus de bezoeken, maar al gauw begon Jalbert naar de huislijn (we hadden nog geen mobiele telefoons) van mijn studentenhuis te bellen. Hij hield hele verhalen tegen het huisgenootje dat op dat moment de telefoon opnam en hing daarna weer op zonder mij gesproken te hebben. Eerst vond ik dat moeilijk: wil je anderen lastig vallen met jouw gehandicapte broer? Totdat twee vrienden uit mijn studententijd met hem op stap gingen en de grootste lol met hem hadden. Hij vermaakte zich niet alleen met mensen uit mijn omgeving, maar begon ook zelf vrienden te maken in de instelling waar hij woont. Vanaf dat moment ging er een knop om: Jalbert verrijkte het leven van anderen. Dat veranderde mijn band met hem en zo kon ik ook meer van hem genieten. De serieuzere verantwoordelijkheden, zoals kantonrechterverklaringen en belastingaangifte, komen steeds voor mijn rekening en zijn ieder jaar weer een pijnlijke herinnering. Maar gelukkig heb ik mijn hulplijn: twee fantastische accountants die er voldoende uit halen om die zaken te regelen. Dat is mijn levenslust uit die tijd: hulp vragen is het beste wat je kunt doen.“

next. brieven

KERNENERGIE

Pepijn Vloemans heeft wel heel selectief zitten winkelen in rapporten van de VN

schrijft **Peer de Rijk**

Met Pepijn Vloemans (*nrc.next*, 18 juni) deel ik de grote bezorgdheid over dreigende klimaatverandering. We moeten alles doen wat in ons vermogen ligt om die te voorkomen. En het is helemaal niet erg om dan de optie kernenergie weer te bekijken, daar rust wat mij betreft helemaal geen taboe op. Wat dan wel helpt, is om zakelijk en rationeel de argumenten, feiten en omstandigheden te analyseren, te wegen en te beoordelen. Er wordt al genoeg onzin over kernenergie geschreven, we komen alleen verder in het debat als we ook deze energiedrager eerlijk op haar merites beoordelen.

Maar in Vloemans' introductie staat een gekke kronkel. Hij beweert dat de grote ongelukken met kernenergie nauwelijks tot slachtoffers hebben geleid en dat straling (dus eigenlijk niet zo gevaarlijk is. Op zichzelf klopt dat niet, hier heeft Vloemans wel heel selectief zitten winkelen in rapporten van de Verenigde Naties. Er is inmiddels min of meer wetenschappelijke consensus over het aantal te verwachten extra doden door Tsjernobyl (tussen de 15.000 en de 55.000), voor Fukushima is het nog veel te vroeg om serieuze voorspellingen te doen. Mijn punt is als volgt: als straling niet gevaarlijk is, hoef je helemaal geen nieuwe soorten (inherent veilige) reactoren af te wachten of te gaan bouwen. In dat geval is er toch geen enkel probleem met de ongeveer 450 reactoren die er nu wereldwijd staan? Dan kunnen we dramatisch gaan besparen op beveiligingssyste-

men en wordt kernenergie alsnog goedkoop.... Het is van tweeën één: of de huidige kernenergie is nu al veilig en dan is er geen probleem, of de huidige kernenergie is wel degelijk potentieel onveilig en dan moeten de centrales dicht. Wij zijn er - op grond van alle ervaringen en feiten over meer dan vijftig jaar kernenergie - van overtuigd dat kernenergie te gevaarlijk is om toe te blijven passen. Tegelijk willen we ook niet meer fossiele brandstoffen blijven opstoken. Inderdaad, net als Vloemans zijn we enthousiast over zon en wind. Die worden razendsnel goedkoper, beter en leveren al een robuust aandeel in de totale energievoorziening, hier, in Europa en ook in de snel opkomende economieën. Of het snel genoeg gaat? Dat weten we nog niet. We weten wel dat je een euro maar één keer uit kunt geven. Wie nu weer heel veel

moeite, geld en denkkracht gaat steken in de ontwikkeling van de echt veilige kerncentrale (die geen afval meer oplevert dat we voortienduizenden jaren van alles en iedereen afgesloten moeten bewaren, die geen materiaal meer maakt waarmee je ook kernbommen kunt maken, die geen vervuillende mijnbouw voor uranium meer nodig heeft) is dus niet bezig met het verder versnellen van de doorbraak van nu al bewezen schone technologie. Het klinkt zo sympathiek, „geen enkele optie uitsluiten en vooral blijven werken aan goeie kernenergie“, maar het heeft wel tot gevolg dat de echte energierevolutie verder vertraagd wordt. En we hebben haast. Zelfs de meest enthousiaste verkopers van kernenergie, de mensen uit de industrie zelf, zeggen dat een inherent veilige reactor op z'n aller- vroegst pas over twintig jaar

beschikbaar is. En dan nog alleen als we er vanaf nu heel veel extra geld in gaan stoppen. Die tijd en dat geld hebben we niet. Dus: of durf te blijven beweren dat kernenergie nu al volledig veilig is en pleit voor versneld bouwen van veel meer van de huidige generatie reactoren, of erken dat we het wel lang genoeg geprobeerd hebben, en stop de honderden miljarden die nodig zouden zijn in besparing en werkelijk schone bronnen.

Peer de Rijk, directeur WISE, dat staat voor: 'Snel op weg naar een werkelijk schone, betaalbare, veilige en democratische energievoorziening' (www.wisenederland.nl)

mail naar denken@nrc.nl